Реганове имитације

Пише: Николас Гвоздев
уторак, 22 април 2008 22:40

Обећање сенатора Барака Обаме да ће спроводити спољну политику „понекад налик Регановој“ и изјава сенатора Мекејна да је „био пешадинац у револуцији коју је предводио Реган“, не могу а да нас не подсете на четрдесетог председника Америке, двадесет година касније.

Већина републиканаца – и добар део демократа (неки невољније од других) тврди да је један од разлога за успех Реганове спољне политике била његова способност да балансира између верности америчким идеалима и разумевања стратешких интереса земље. Остаје питање да ли ће они који данас тврде да су Реганови наследници бити кадри да учине исто.

Зашто?

Па, речено нам је да Сједињене Државе не могу да сарађују са земљама које не деле наше политичке вредности, да Сједињене Државе не само да имају право, већ и обавезу да интервенишу у другим земљама ако процене да њиховој политичкој сцени нешто недостаје и да су друге демократије једини одговарајући партнер за Сједињене Државе у светским оквирима. Кажу да није амерички да се земље слободно одлучују за друштвени, политички и економски систем у складу са жељама својих грађана. (Све о томе може се видети у најновијем есеју Роберта Кејгана у часопису *New Republic*). А Кејганов савет здушно је прихватио сенатор Мекејн (када већ помињемо саветнике, сенатор Мекејн се недавно дистанцирао од бившег државног секретара Џејмса Бејкера, изјавивши да „он није, цитирам, мој саветник... Ја се свакако дивим секретару Бејкеру и ценим га... али то не значи да се секретар Бејкер и ја слажемо око сваког питања.“). И заиста, сенаторов говор у Савету за светска питања
(
World Affairs Council
) много је ближи Кејгану него Бејкеру – посебно пошто је изјавио да ће се, уколико се државе не окрену „политичком либерализму, наши односи свести на повремене заједничке интересе а не на основне заједничке вредности.“

Да ли би се, међутим, Реган са овим сложио?

Важно је имати у виду да Реган није имао потешкоћа да коегзистира са не-демократским или чак не-капиталистичким државама, под условом да оне нису угрожавале просперитет и стабилност Сједињених Држава и њених савезника. Он је био уверен да ће временом – уколико ниједна друга сила не покуша да насилно контролише право на избор – не-демократске, не-капиталистичке земље саме открити предности слободног тржишта и либерално-демократског система. Није сматрао да је мудро ни домишљато да САД намећу темпо тока историје, нити је одбацио не-демократије као не-одговарајуће партнере Сједињених Држава у постизању својих глобалних циљева.

Фебруара 1985. Роналд Реган, „мисионар слободе“ стајао је поред краља Саудијске Арабије Фахда. Поздрављајући испред Беле куће овог апсолутног монарха – чија позиција је утврђена традицијом, историјом и културом, а не гласачком кутијом – председник је изјавио:

"Пријатељство и сарадња међу нашим владама и народима представљају драгуљ чију вредност никада не смемо потценити. Позитивна природа наших односа показује да културолошке разлике, уочљиве као што су наше, не треба да раздвајају или отуђују народе једне од других... Судбина нам је подарила различите политичке и друштвене системе, али уз међусобно уважавање и добру вољу, наше две земље су показале да се толико тога може постићи.. ."

Тешко је замислити америчког политичара који би данас изјавио овако нешто!

Реган је, наравно, пронашао заједничку црту са земљама које су имале разнолике друштвене и економске системе – не само демократије – јер за њега је „слободни свет“ обухватао све оне државе које су се супротстављале совјетским покушајима да им наметну своју верзију комунизма. Управо из тог разлога, Реган је могао да каже да „Грађани западних демократија и муслиманског света, због свега што је праведно и истинито, треба да стану раме уз раме и супротставе се онима који желе да наметну диктатуру целом човечанству.“

(Узгред, није ли ово боља основа за обнављање америчког савезништва на Блиском Истоку?)

Реганови ставови показали су своје право значење за време његове историјске посете Народној Републици Кини, априла 1984. године.

Реган је користио сваку прилику да са кинеском публиком подели своја уверења о америчком начину живота и систему управљања. Веровао је да има јединствену прилику да делује као „пророк слободе“, а његови говори, нарочито онај упућен студентима универзитета Фудан у Шангају, спадају у најбоље рекапитулације америчког система савременог доба.

Међутим, с друге стране – он није заговарао крсташке ратове зарад слободе. Истицао је предности америчког начина живота, али је приликом здравице у част кинеског премијера Жао Зијанга изјавио да „Ако од нас тражите савет, можемо вам пружити истину онако како је ми видимо.“

Демократија као препорука, а не заговарање.

Не само да није избегавао ближе везе са Кином, која је у то време била много више комунистичка него данас, него је настојао да је приближи Сједињеним Државама у циљу промовисања света дефинисаног растом стабилности и просперитета. У свом обраћању у Дому Народа у Пекингу јасно је истакао „Видим Америку и наше пацифичке суседе како крупним кораком иду напред ка изградњи јаких економија и безбеднијег света.“ И, упркос недостатку слободних избора, Реган је био спреман да изјави, пре неких двадесет пет година, како “смо на путу да изградимо основу за трајно пријатељство“ (говор на Фудан универзитету).

Да ли је Реган веровао да су Кинези на ивици преласка у демократију? Ни најмање; у говору на Фудан универзитету сасвим јасно је изјавио,

„Сада знате, баш као и ја, да постоји много тога што нас природно дели: време и

простор, различити језици и вредности, култура и историја и политички системи који су суштински различити. Било би наивно када не бисмо признали ове разлике. Нема сврхе прикривати истину зарад пријатељства, јер пријатељство засновано на фикцији неће поднети тешкоће овог света.“

Такође није веровао да пријатељство са Сједињеним Државама мора бити дефинисано аутоматским прихватањем свих америчких приоритета, навика, жеља и прохтева:

„Често смо проналазили решење, али чак и када нисмо, научили смо нешто једни о другима и почели да ценимо другачије погледе на свет.

Овај процес ће се наставити и доживеће процват ако запамтимо неке ствари. Не смемо ни да игноришемо своје проблеме, али ни да их пренаглашавамо. Никада не треба да преувеличавамо наше неприлике или дижемо узбуну без разлога. Морамо запамтити да је осетљива ствар када се супротставимо жељама пријатеља, а када смо приморани да то учинимо, морамо разумети једни друге.“

А размислите о оваквом уверавању: „Не доводимо у питање ваше границе. Не доливамо уље на ватру.“

Упоредите ово са оним што данас делује као прилично конфузан а понекад и непријатељски приступ Кини – а нарочито када говоримо о контроверзним темама попут Тибета и трговине. (Узмимо за пример недавну опаску сенаторке Клинтон у Питсбургу: „Као председник морате бити у стању да донесете одлуку и да останете при њој, јер ако не можете да се супротставите Кини поводом церемоније отварања (олимпијских игара), како ћете да јој се супротставите по питању трговине.“). Нимало у духу Реганове политике – као када је он у Дому Народа изјавио,

„Увек морамо бити реални по питању наших односа, искрено прихватајући суштинске разлике у идеологији и институцијама наших друштава. Да, хајде да признамо те разлике. Никада их не треба умањити. Али не дозволимо да оне руководе нама.“

Не дозволимо да оне руководе нама – другим речима, не дозволимо да буду централни принцип у организацији наших односа. Реган наставља, „Можемо да радимо заједно у духу узајамног уважавања и користи. Мислим да се на кинеском каже *hu jing hu hyu* . [узајамно уважавање, узајамна корист].”

Можда би се могло приметити да је Реган обмањивао, говорећи исте умирујуће поруке саудијском краљу и кинеским комунистима, у вези са суверенитетом и партнерством, све време чекајући погодан тренутак да ослободи америчку силу која ће изнова обликовати свет. Али ја се с тим не слажем. И сматрам да је његов приступ, у изјавама наведеним овом приликом, као и у безброј других говора које је одржао током свог мандата, корисније упутство за стварање „равнотеже моћи која фаворизује слободу“ , него оно што слушамо у последње време.

Николас Гвоздев је уредник часописа *The National Interest*

(16.04. 2008. The National Interest)